

ȘOCUL STRATEGIC ÎN MODELAREA RĂZBOIULUI ÎNTRE CLASIC ȘI CONTEMPORAN: COVID-19

*THE STRATEGIC SHOCK IN THE DESIGN OF WAR
BETWEEN CLASSIC AND CONTEMPORARY: COVID-19*

*LA STRATÉGIE DU CHOC POUR MODELER LA GUERRE
ENTRE CLASSIQUE ET CONTEMPORAIN: COVID-19*

Lt.col.drd. Valentin-Claudiu JORĂSCU*
Mr.dr.ing. Teodora ZECHEU**
Lt.drd.ing. Laviniu-Octavian HALLER***

Conceptul de război hibrid a cunoscut o dezvoltare multidirecțională în ultimele două decade. Astăzi, societatea se confruntă cu o nouă componentă, limitată anterior, sub considerentul potențialului impact global. Armele biologice prezintă avantajele unei răspândiri facile și silențioase, sunt foarte dificil de detectat și de contracarat, în sensul asigurării echipamentelor de protecție individuale și colective. Consecințele utilizării de arme biologice conduc la ramificarea implicațiilor politice și diplomatice la nivel operațional și tactic. În această perioadă dificilă, principalul obiectiv trebuie să se constituie în menținerea capabilităților de luptă și în augmentarea capacității de apărare națională.

The hybrid warfare concept developed in many ways during the past twenty years. What we are facing today is a new component, limited previously by its potential worldwide impact. Biological weapons have the advantages of facile and silent spread, are very difficult to detect and deter in terms of individual and collective protection equipment. The consequences of biological weapons use have implications at political and diplomatic level, but also operationally and tactically-wise. The main aim in these difficult times is to maintain combat readiness and to strengthen national defence.

Au cours des deux dernières décennies, le concept de guerre hybride a connu un développement multidirectionnel. La société doit en présent faire face à une nouvelle composante, auparavant limitée en termes de potentiel impact mondial. Les armes biologiques ont les avantages d'une propagation facile et silencieuse, sont extrêmement difficiles à détecter et à neutraliser, en termes d'assurer les équipements nécessaires de protection individuelle et collective. Les conséquences de l'utilisation d'armes biologiques entraînent l'extension des implications politiques et diplomatiques aux niveaux opérationnel et tactique. Les principaux objectifs, dans ce contexte d'un degré élevé d'incertitude, sont de maintenir les capacités de combat et d'augmenter la capacité de défense nationale.

Cuvinte-cheie: CBRN; pandemie; apărare; capabilități de luptă; război hibrid.

Keywords: CBRN; pandemic; defence; combat readiness; hybrid warfare.

Mots-clés: CBRN; pandémie; défense; capacités de combat; guerre hybride.

În ultimii douăzeci de ani, unii dintre cei mai renumiți politologi, gânditori strategici și experți în planificarea apărării^{1,2,3,4} au subliniat importanța dimensiunilor războiului, în special a celui denumit

„hibrid”. În completarea caracterului hibrid, aceștia au evidențiat poziția specială deținută de arsenalul nuclear în spațiul militar global. Importanța obținută de armele chimice, biologice, radiologice și nucleare, alături de explozive (pe scurt, CBRN), în cadrul războiului hibrid, de componentele spațiale și cibernetice, a fost subliniată de autori în publicații anterioare^{5,6,7}.

Istoria modernă a subliniat dimensiunile chimice și nucleare prin exemple, precum atacuri din Primul Război Mondial, respectiv al Doilea Război Mondial, războiul din Vietnam, cu actori

***Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: jorascuvali@yahoo.com

****Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”**

e-mail: teodora.zecheru@yahoo.com

*****Universitatea Națională de Apărare „Carol I”**

e-mail: laviniu.haller@gmail.com

precum SUA și Japonia. O atenție diminuată a fost acordată laturii biologice, în care contagiunile naturale au capacitatea de a influența politici și strategii și, în consecință, strategii militare. Astfel, se poate ilustra amplitudinea majoră a impactului global, determinat de eliberarea intenționată a unor agenți biologici sau de utilizarea armelor biologice.

În această privință, eliberarea intenționată a unor bacterii sau virusuri reprezintă o componentă importantă a amenințării, ca parte a unui conflict sau a unui război hibrid. Armele biologice prezintă avantajele unei răspândiri facile și silențioase, sunt foarte dificil de detectat și de contracarat, în sensul asigurării echipamentelor de protecție individuale și colective. În plus, adversarul care intră în posesia unei arme biologice o poate utiliza în orice etapă a unui conflict, în funcție de parametri tehnici, de condițiile de mediu și de efectele considerate.

Pandemia de COVID-19

Consecințele utilizării armelor biologice conduc la ramificarea implicațiilor politice și diplomatice la nivel operațional și tactic. Contaminarea biologică nu este influențată de caracterul militar sau civil al victimelor, de poziția geografică a acestora sau de momentul din zi în care se desfășoară, în schimb are potențialul de a reduce resursele operaționale de protecție a forței și moralul personalului, cu riscul redirecționării sprijinului logistic, orientat în direcția neproliferării, a cărui operaționalizare este în curs de desfășurare.

Până în acest an, nicio amenințare cu valențe biologice nu a ridicat probleme reale asupra posibilității apariției unei pandemii sau a unui război biologic. Cu toate acestea SARS-CoV-2, respectiv COVID-19, a apărut ca o schimbare de paradigmă în conceptul de război modern, sub forma unui inamic invizibil care atacă orice om în viață, indiferent de sex, vârstă, naționalitate, religie, stare de sănătate sau situație materială, marile puteri ale lumii, SUA, Rusia și China, acuzându-se reciproc de bioterorism⁸.

Expansiunea pandemică a COVID-19 a urmat modelul șocului strategic, desfășurat atât asupra țărilor bogate, cât și asupra celor sărace, în ciuda eforturilor zadarnice, din perioada incipientă a acesteia, de a-i discredita potențialul. Împreună cu perturbarea obiceiurilor zilnice, cu diminuarea capacității de aprovizionare, impactul principal,

determinat de această pandemie, este identificat cu modificarea vectorului priorităților guvernamentale, care, la rândul său, modifică vectorul priorităților organizațiilor internaționale.

Poate fi pandemia de COVID-19, augmentată de transpunerea sa mediatică, catalogată drept șocul strategic al acestui secol? Răspunsul este da, ca urmare a faptului că a apărut subit, a schimbat societatea așa cum era cunoscută și a determinat modificări substanțiale ale priorităților strategice mondiale. Deși rata de mortalitate este relativ scăzută, costurile adiționale, implicate de expansiunea pandemiei, sunt la un nivel ridicat.

În acest moment, se pot observa efectele pandemiei din perspective industriale și economice, de la producția domestică până la turism și transporturi, de la târguri profesionale până la evenimente sociale. Ca urmare a acestor efecte, guvernele vor fi forțate să reevalueze politicile fiscale și monetare, să refacă echilibrul dintre oportunități și necesități și să orienteze politicile de la internațional către național, de la securitatea granițelor la securitatea medicală.

Influențele COVID-19 la nivel strategic

Este foarte posibil ca pandemia de COVID-19 să determine un impact major asupra bugetelor destinate apărării. În timp ce, în ultimii 5 ani, la nivel global a fost evidențiat un record în materie de cheltuieli specifice apărării, anul 2020 și impactul economic al COVID-19 vor tensiona, probabil, planurile bugetare ale următorului an. Rămâne de analizat modul în care guvernele reușesc să justifice, în momentul de față, cheltuielile adiționale în scopul apărării, în detrimentul industriilor naționale slăbite și care necesită reconstrucție, în timp ce, momentan, nu s-a realizat o cuantificare a planurilor de acțiune, a timpului și a resurselor necesare recuperării, în urma acestui șoc strategic.

Iau naștere, astfel, două întrebări: De ce umanitatea nu este în măsură să contracareze un virus care a urmat o evoluție naturală, în contextul dezvoltării științifice și tehnologice a anului 2020? Sau, dacă virusul care a provocat pandemia are origini sintetice, cine ar fi putut, într-o manieră progresistă, să dea naștere unei asemenea arme biologice și, desigur, să garanteze asupra riscurilor asociate? Și care stat sau entitate statală ar putea avea beneficii de pe urma pandemiei?

În Figura 1 sunt evidențiate considerațiile asupra efectelor observate la nivel guvernamental și asupra consecințelor manifestate la nivel strategic militar.

la nivel strategic și operațional, din moment ce actorii statali sau nonstatali își pot echilibra forțele și poziția, utilizând chiar acest tip de arme de distrugere în masă, cu posibilitatea fabricării

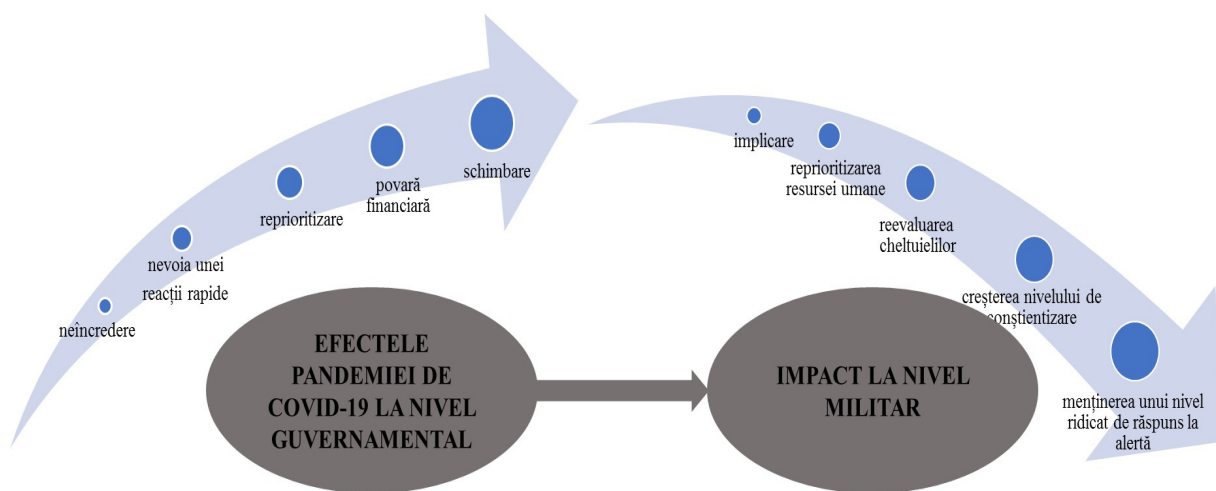

Figura 1 Pandemia de COVID-19, observată de la nivel strategic

Este cert faptul că strategiile și politicile de apărare în vigoare la începutul anului 2020 au fost revocate, în timp ce la nivel ONU, NATO și UE, noi politici și strategii sunt în discuții. În contextul alianțelor militare, se poate pune problema disponibilității statelor membre ale NATO de a aloca 2% din Produsul Intern Brut pentru cheltuieli militare, în situația în care rata șomajului din aceste state ar crește dramatic. Totodată, șocul strategic, generat de pandemie, poate constitui fundamentul unei noi ere, în care creatorii și promotorii de inteligență artificială pot forța utilizarea acesteia în diferite sectoare, în detrimentul oamenilor, inclusiv în domeniul operațiilor militare.

Va avea cineva de câștigat de pe urma acestei schimbări? Sau, în altă ordine de idei, va exista un învingător?

Deocamdată, tot ceea ce putem observa sunt incertitudinile atât din partea organizațiilor medicale și ale sănătății, cât și din perspectiva asigurării securității naționale și internaționale. Devine vizibilă, astfel, scindarea interinstituțională, precum și lipsa coerenței și coordonării dintre oamenii de știință și a strategiilor de urmat. Și, totodată, se constată o atenție diminuată acordată posibilității desfășurării unui război hibrid real, cu multe necunoscute de determinat sau de împiedicat.

Statele membre ale NATO se confruntă cu o vulnerabilitate majoră în spectrul armelor biologice

acestora, cu alocare redusă de resurse umane și materiale.

Pentru a putea face față prezentei situații, la nivelul NATO și UE, au fost considerate acțiuni coordonate pentru crearea unui cadru de reglementare flexibil, pentru asigurarea bugetară, a politicilor monetare și a unui sprijin financiar acordat celor mai slăbite state, pentru a le facilita o absorbție optimă a șocului creat de COVID-19.

Într-un comunicat de presă, din data de 2 aprilie 2020, NATO a dat asigurări asupra faptului că propriile capacități de a conduce operații militare nu au fost slăbite de pandemia de COVID-19. Cu toate acestea o analiză obiectivă, desfășurată în același timp, privind impactul militar al COVID-19 a evidențiat faptul că pandemia are un impact semnificativ asupra capacităților de apărare, în jurul a trei ramuri: reducerea sau chiar anularea execuției bugetare în sectorul apărării, anularea sau amânarea exercițiilor militare planificate și redirecționarea resurselor operaționale către resursele umane și logistice necesare luptei împotriva COVID-19 prin sprijin terestru și aerian, acordat pacienților, prin organizarea spitalelor de campanie, prin acțiuni de decontaminare și prin asigurarea securității granițelor statale.

Institutul Internațional de Cercetare asupra Păcii de la Stockholm (SIPRI) a publicat cifrele cheltuielilor militare globale, pentru anul 2019, în

cuantum de 1,917 miliarde de dolari, mai mare cu 3,6% față de bugetul din anul 2018, reprezentând cel mai mare buget alocat din ultima decadă. Este dificil de imaginat disponibilitatea unui buget asemănător pentru anul 2020, în special în contextul în care, la nivel mondial, forțele armate au fost implicate în operațiuni de menținere a securității sociale, iar resursele financiare, precum și unitățile de producție au fost utilizate cu scopul mitigării efectelor COVID-19. Mai mult, exercițiul militar de anvergură internațională DEFENDER Europe 2020 a fost, inițial, anulat¹⁰, împreună cu exercițiile naționale, antrenamentele zilnice și cursurile militare care nu au fost considerate cruciale pentru susținerea capacităților de luptă și a obligațiilor asumate la nivel organizațional sau internațional, acestea reluându-se abia după trei luni, la scară redusă¹¹. Pe plan mondial, desfășurarea forțelor armate în vederea asigurării operațiilor de menținere a păcii a fost redusă semnificativ, culminând cu retragerea personalului militar din diverse teatre de operații.

Principalul obiectiv în acest context cu un grad ridicat de incertitudine se constituie în menținerea capacităților de luptă și în augmentarea capacității de apărare națională, chiar și în perioada instaurării stării de urgență. Cu toate acestea, în prezent, ne confruntăm cu o criză financiară de mari proporții și deși până în prezent înzestrarea în domeniul apărării a fost o prioritate, oficialii NATO afirmă că bugetele naționale depind de cerințele sociale actuale și de prioritățile asumate la nivel politic. În consecință, este necesară asigurarea unui echilibru între investițiile în forțele armate și investițiile în domeniul sănătății publice.

Măsuri coordonate împotriva pandemiei de COVID-19

Fiecare șoc strategic determină dezechilibre majore. Momentan, se observă o lume frântă, ai cărei cetățeni sunt suprasaturați de restrângerile progresive ale drepturilor fundamentale, solicitând soluții medicale, financiare și politice. În spațiul public, sunt propagate atât opinii împărtășite, cât și opinii în opoziție ale celor mai puternici oameni din lume, cu privire la originea și deznodământul urmărit al COVID-19, mass-media este împânzită de știri false, iar instabilitatea și lipsa unor politici coerente sunt manifestate la nivel global.

Ce se întâmplă în culise?

La nivelul NATO, eforturile coordonate au menirea de a împlini necesitățile aliaților sau solicitările de asistență ale parteneriatelor pentru pace¹². Mai mult, NATO demarează un proiect de cercetare științifică, în scopul dezvoltării unor noi dispozitive pentru diagnosticarea COVID-19¹³. În același timp, Marina SUA a direcționat trei nave de război în Marea Barents, în apropiere de coasta arctică a Rusiei, și anume USS Donald Cook, USS Porter și USS Roosevelt, iar fregata HMS Kent, aparținând Marinei Regale Britanice, li s-a alăturat ulterior, cu scopul de a evidenția sprijinul Alianței și libertatea navigării¹⁴. Desfășurarea are loc ca urmare a evenimentelor din luna precedentă, când Pentagonul a acuzat Moscova de punerea în pericol a unei aeronave de supraveghere, aparținând Corpului de Marină a SUA, în spațiul aerian internațional din estul Mării Mediterane, prin „manevre de interceptare nesigure și neprofesioniste”, efectuate de către o aeronavă rusească.

În Rusia, forțele armate au efectuat, la sfârșitul lunii martie, o evaluare a capacității de răspuns la nivelul tuturor armelor, evidențiind rolul structurilor CBRN și sprijinul medical, în situații de urgență și în scenarii de mitigare epidemică, pretinzând o pregătire deplină a trupelor¹⁵. În plus, Kremlinul a menționat faptul că industria proprie de apărare (principalul sector al economiei naționale) rămâne deschisă, pentru a sprijini cererile din sectorul de apărare, în conformitate cu strategia actuală de înzestrare.

În același timp, UE coordonează promulgarea unui răspuns comun, concentrat pe sectoarele sănătății și economiei. Se evidențiază, printre altele, necesitatea sporită de a crea nondependențe din spațiul extracomunitar, de a reorienta producția echipamentelor și dispozitivelor medicale și de protecție, de a relaxa cadrul legislativ pentru anumite transporturi transfrontaliere, de a facilita achiziția prin „căi verzi”, de a implica companiile aeriene în sprijinul operațiilor medicale și de a augmenta nivelul de conștientizare asupra problemelor asociate mediului înconjurător.

Pe lângă obiectivul ameliorării efectelor directe ale pandemiei asupra sistemului de sănătate, apare necesitatea manifestării solidarității în combaterea impactului socioeconomic, ținând cont de previziunile negative asupra economiei. O sumă de peste 11 miliarde de euro este direcționată pentru sprijinirea cercetării asupra modurilor de diagnosticare și de tratament, pentru achiziții

comune specifice combaterii COVID-19, pentru sistemul medical și pentru înființarea primului stoc comun de echipamente¹⁶. Între timp, peste 3,4 trilioane de euro sunt mobilizate pentru diminuarea efectelor șomajului, pentru sprijinirea întreprinderilor, pentru asigurarea de lichidități, pentru reorientarea bugetului în sprijinul afacerilor și pentru protejarea companiilor din statele membre de achiziții și influențe din afara spațiului comunitar.

De asemenea, Comisia Europeană promovează „conținutul de încredere” al informațiilor din mass-media și se poziționează împotriva teoriilor conspiraționiste, care atribuie în moduri înșelătoare originea și răspândirea COVID-19.

Cu toate acestea lipsesc, deocamdată, informațiile cu privire la înființarea Fondului European pentru Apărare (EDF), previzionată pentru anul 2021, ca urmare a negocierilor purtate în acest an – un program de cercetare, desfășurat în sprijinul fundamentării necesității UE de asigurare a independenței în ceea ce privește industria de apărare și tehnologiile specifice din domeniul apărării.

Concluzii

Cu atât de multe întrebări formulate și cu atât de puține informații disponibile la nivel strategic, este dificil de prezis care vor fi pașii următori. În majoritatea statelor, perioada de carantină se va încheia în curând, actorii politici își vor reconsidera pozițiile, iar măsurile necesare vor fi adoptate la nivel mondial pentru a asigura supraviețuirea societății, în urma crizei declanșate de pandemie.

La nivel social, se vor relua activitățile curente, în concordanță cu obiceiurile naționale, se vor continua proiectele și programele strategice. Economia va fi afectată pe termen scurt și mediu, anumite domenii reducându-și importanța, iar altele revenind în prim-plan, mai ales în sprijinul imediat al combaterii COVID-19. Guvernele vor încerca să-și consolideze pozițiile din punctul de vedere al răspunsului prompt pentru contracararea efectelor pandemiei, vor dezvolta resursele materiale și umane în domeniul medical și vor lua măsuri pentru a se baza, în viitor, pe capacitățile de producție naționale.

Ceea ce le rămâne de făcut strategiilor militare este să își consolideze și să își mențină capacitățile și disponibilitatea forțelor armate, în situația în care acest șoc strategic reprezintă doar vârful de aisberg, iar această criză a fost creată artificial, cu un scop ofensiv.

NOTE:

1 Howard Zinn, *Howard Zinn on War*, Editura Seven Stories, 2011, <https://www.zinnedproject.org/materials/howard-zinn-on-war/>, accesat la 07.04.2020.

2 Michael J. Boyle, ”The Costs and Consequences of Drone Warfare”, *International Affairs*, vol. 89, no. 1, 2013, pp. 1-29.

3 Roger Brent, *Testimony Before the Subcommittee on Prevention of Nuclear and Biological Attack*, House Committee on Homeland Security, 109th Cong., 1st Sess., Washington DC, July 13, 2005. https://www.fas.org/irp/congress/2005_hr/bioterror.html, accesat la 12.04.2020.

4 Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Arlington, Va., Potomac Institute for Policy Studies, 2007.

5 Teodora Zecheru, „Importanța economică a dezvoltării de noi materiale energetice” (Economic Prominence of Energetic Materials Development), *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel național, european și mondial*, nr. 8, 2015.

6 Răzvan Petre et al., ”Polyurea-based hybrid composites for CBRN protection”, *Materiale Plastice*, vol. 56, no. 4, 2019, pp. 715-720.

7 Cătălin Săracu și Teodora Zecheru, „Necesitatea dezvoltării de capacități comune EOD-CBRN la nivelul Ministerului Apărării Naționale”, *Revista Armei Geniu*, nr. 1, 2016, pp. 28-32.

8 <https://moderndiplomacy.eu/2020/04/27/covid19-and-a-need-for-a-paradigm-shift-in-the-field-of-academia/>, accesat la 29.04.2020.

9 <https://www.army-technology.com/news/covid-19-outbreak-impact-military-readiness/>, accesat la 10.05.2020.

10 <https://www.fpri.org/article/2020/03/military-exercise-defender-europe-20-is-cancelled-what-does-it-mean-for-the-baltic-states/> This article was updated on April 30, 2020. An earlier version of this article, published on March 30, 2020, noted that Defender Europe 2020 was cancelled. Many of the planned activities and troop activities were halted, though some exercises were modified in size and scope, accesat la 10.05.2020.

11 <https://shape.nato.int/defender-europe>, accesat la 31.05.2020.

12 <https://www.nato.int/>, accesat la 08.05.2020.

13 https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_175619.htm, *Coronavirus response: NATO supports practical scientific cooperation with Allies and partners to enhance COVID-19 diagnosis*, accesat la 06.05.2020.

14 Mihnea Tălău, „Războiul Rece, reîncălzit! SUA mută o flotă de război în coasta lui Putin”, *evz.ro*, accesat la 5 mai 2020.

15 <https://warontherocks.com/2020/05/how-is-the-russian-military-responding-to-covid-19/>, accesat la 09.05.2020.

16 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_797, accesat la 02.05.2020.

BIBLIOGRAFIE

Boyle Michael J., „The Costs and Consequences of Drone Warfare”, *International Affairs*, vol. 89, no. 1, 2013.

Brent Roger, *Testimony Before the Subcommittee on Prevention of Nuclear and Biological Attack*, House Committee on Homeland Security, 109th Cong., 1st Sess., Washington DC, July 13, 2005.

Fleming B.P., *The Hybrid Threat Concept: Contemporary War*, Military Planning and the Advent of Unrestricted Operational Art., Fort Leavenworth, 2011.

Hoffman F.G., *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Arlington, Va. Potomac Institute for Policy Studies, 2007.

Hoffman F.G., „Future Thoughts on Hybrid Threats”, *Small Wars Journal*, 2009.

Hoffman F.G., *Hybrid warfare and challenges*, Joint Force Quarterly, 2009, pp. 34-48.

Mattis J.N., Hoffman F.G., „Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars”, *Proceedings*, 2005.

Petre Răzvan, Zecheru Teodora, Petrea N., Ginghină R., Bugean I., „Polyurea-based Hybrid Composites for CBRN Protection”, *Materiale Plastice*, vol. 56, no. 4, 2019.

Săracu Cătălin, Zecheru Teodora, „Necesitatea dezvoltării de capacități comune EOD-CBRN la nivelul Ministerului Apărării Naționale”, *Revista Armei Geniu*, nr. 1, 2016.

Tălău M., „Războiul Rece, reîncălzit! SUA mută o flotă de război în coasta lui Putin”, *evz.ro*, 5 mai 2020.

Toffler A., *Future shock*, Editura Politică, București, 1970.

Zecheru T., „Importanța economică a dezvoltării de noi materiale energetice” (Economic Prominence of Energetic Materials Development), *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel național, european și mondial*, nr. 8, 2015.

Zinn Howard, *Howard Zinn on War*, Editura Seven Stories, 2011.

http://www.ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_en

<http://www.evz.ro/razboiul-rece-reincalzit-sua-muta-o-flota-de-razboi-in-coasta-lui-putin.html>

<http://www.moderndiplomacy.eu/2020/04/27/covid19-and-a-need-for-a-paradigm-shift-in-the-field-of-academia/>

<http://www.warontherocks.com/2020/05/how-is-the-russian-military-responding-to-covid-19/>

<http://www.army-technology.com/news/covid-19-outbreak-impact-military-readiness/>

<http://www.fpri.org/article/2020/03/military-exercise-defender-europe-20-is-cancelled-what-does-it-mean-for-the-baltic-states/>

<http://www.nato.int/>

http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_175619.htm, Coronavirus response: NATO supports practical scientific cooperation with Allies and partners to enhance COVID-19 diagnosis

<http://www.ndc.nato.int/>

<http://www.shape.nato.int/defender-europe>

<http://www.sipri.org>

http://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019?gclid=CjwKCAjwh472BRAGEiwAvHVfGqHdZHoVX2IF_2ap8EAmSMULEhHGijAr4n4PzqkoxN228m3VgbQW-BoCfrMQAvD_BwE